

عنوان مقاله:

بررسی ساختار کالبدی بازار همدان از سده‌های نخستین اسلامی تا اواخر دوره قاجاریه بر اساس مدارک تاریخی و شواهد موجود

محل انتشار:

نهمین کنگره سالانه بین‌المللی عمران، معماری و توسعه شهری (سال: 1402)

تعداد صفحات اصل مقاله: 24

نویسنده:

مصطفی رضائی - دکتری باستانشناسی، گروه باستانشناسی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.

خلاصه مقاله:

شهر همدان از دیرباز به جهت قرارگیری بر سر مسیرهای اصلی کشور، از تجارت فعال و پررونقی برخوردار بوده است. در این میان به واسطه عبور جاده خراسان بزرگ از این منطقه، از قرن‌ها پیش یکی از مراکز مهم مبادلات تجاری به شمار می‌آمده و حتی تا اواخر دوره قاجاریه بخش زیادی از مبادلات ایران با غرب از طریق همدان و بغداد صورت می‌گرفته است. این شهر در غرب ایران همواره برای تجارت با ممالک غربی مرکز انبار مالالتجاره بوده است؛ شکل‌گیری بازار و عناصر وابسته به آن از جمله سراها و خانها در بافت قدیم شهری نتیجه همین امر است. با وجود اهمیت بازار همدان، مطالعات جامع در خصوص ویژگی‌های تاریخی و کالبدی آن تا به امروز صورت نگرفته است. از این رو در این نوشتار به مطالعه و تحلیل ویژگی‌های بافت تاریخی بازار و معماری چند کاروانسرای دورنشهری همدان پرداخته شده است. بررسی علل شکل‌گیری، کاربری و ساختار کالبدی بافت قدیم بازار و کاروانسراهای آن و همچنین علل رونق اقتصادی همدان در اواخر دوره قاجاریه مهمترین مساله‌ای است که در جریان این پژوهش باید به آن پاسخ داده شود. ماهیت و روش این پژوهش، از نوع تحقیقات تاریخی و توصیفی است و اطلاعات مورد نیاز، به دو شیوه اسنادی و میدانی جمع‌آوری شده است. پیش فرض تحقیق بیانگر این است که از دوره صفویه تا اواخر دوره قاجاریه به جهت قرار داشتن دشت همدان در مسیر بغداد به دریای خزر سبب افزایش تجارت همدان با شهرهای مختلف، ممالک غربی و روسی شد؛ و به دنبال آن با حضور بازرگانان ملل مختلف در سطح این شهر زمینه‌های رونق اقتصادی و شکل‌گیری سراها در داخل بازار را بیش از پیش فراهم ساخت. به لحاظ کالبدی سراهای مورد مطالعه دارای ویژگی‌های معماری شمالغرب ایران است؛ در دو کاروانسرای میرزا کاظم و حسین خانی نمای ایوان با طرح چندضلعی عقب‌نشسته، طرح جدیدی را ایجاد نموده است.

کلمات کلیدی:

بافت بازار، جغرافیای اقتصادی، شهر همدان، کاروانسراهای درونشهری، دوره قاجاریه، ساختار کالبدی.

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1953048>

